

POSTANOWIENIE

Dnia 12 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk

w sprawie z wniosku małoletniej Z. Z.
o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych braku złożenia oświadczenia
o odrzuceniu spadku po A. Z. pod wpływem błędu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 12 lutego 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyni
od postanowienia Sądu Okręgowego w T.
z dnia 10 marca 2020 r., sygn. akt VIII Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności

o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania małoletnia Z.Z., powołała się na jej oczywistą zasadność, wynikającą z nieodniesienia się przez Sąd Okręgowy do wszystkich zarzutów apelacji. Wskazała także na potrzebę wykładni art. 1015 § 1 k.c. w związku z art. 101 § 3 k.r.o. w kontekście terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego, po uzyskaniu na tę czynność zgody sądu opiekuńczego.

Powołanie się na potrzebę wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że konkretny przepis prawa, będący podstawą zaskarżonego orzeczenia, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w judykaturze sądowej. Zakłada to m.in. wyraźne wskazanie przez skarżącego orzeczeń stanowiących podstawę tych rozbieżności, wydanych w identycznych lub bardzo podobnych stanach faktycznych (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepubl., z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, niepubl., i z dnia 14 maja 2018 r., II CSK 6/18, niepubl.).

W dawniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego istotnie widoczne było niejednolite podejście do sposobu liczenia terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego w sytuacji, w której do złożenia tego oświadczenia jest konieczne uzyskanie zezwolenia sądu opiekuńczego. Rozbieżności te zostały jednak dostrzeżone i rozstrzygnięte uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2018 r., III CZP 102/17, OSNC 2018 r., nr 12, poz. 110, w której - rekapituluując dotychczasowe orzecznictwo - przyjęto, że jakkolwiek termin przewidziany w art. 1015 § 1 k.c. nie może skończyć się przed prawomocnym zakończeniem postępowania o zezwolenie na złożenie przez małoletniego spadkobiercę oświadczenia o odrzuceniu spadku, to jednak po prawomocnym zakończeniu tego postępowania oświadczenie powinno być złożone niezwłocznie, chyba że termin ten jeszcze nie upłynął. W motywach tej uchwały, w całości pominiętej w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wyraźnie odrzucono prezentowaną w niektórych rozstrzygnięciach

koncepcję analogicznego stosowania w rozważanym przypadku przepisów o przerwie biegu przedawnienia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2015 r., III CSK 352/14, OSNC 2016, nr 5, poz. 63), jako prowadzącą do nadmiernego uprzywilejowania małoletniego, pogorszenia sytuacji wierzycieli i wywołującą ryzyko manipulacji. Sąd Najwyższy zanegował również pogląd dopuszczający stosowanie w drodze analogii art. 121 pkt 4 k.c., regulującego zawieszenie biegu przedawnienia. Za optymalne uznał natomiast odwołanie się do analogii z art. 1017 k.c., co prowadziło do przyjęcia tezy wyrażonej w sentencji uchwały.

Incydentalne orzeczenia sądów powszechnych, oparte na rozstrzygnięciach Sądu Najwyższego sprzed podjęcia przytoczonej uchwały, nie mogą w tym stanie rzeczy dowodzić istnienia w dalszym ciągu potrzeby wykładni art. 1015 § 1 k.c. w postulowanych w skardze kierunkach. W skardze nie przytoczono również żadnych jurydycznych argumentów, które - w świetle orzecznictwa sądów powszechnych lub poglądów doktryny - mogłyby podważać zasadność stanowiska przyjętego w uchwale. Kierunek orzeczniczy wyrażony w uchwale z dnia 22 maja 2018 r., III CZP 102/17, został przy tym podzielony w późniejszym postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2019 r., II CSK 236/18, niepubl., w którym - akcentując wcześniejsze rozbieżności - w szerokim zakresie odwołano się do motywów tej uchwały.

Skoro *in casu* stanowisko Sądu Okręgowego co do potrzeby złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniej niezwłocznie po prawomocnym zakończeniu postępowania przed sądem opiekuńczym zostało wprost oparte na stanowisku wyrażonym w powołanej uchwale, z odwołaniem się do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2019 r., II CSK 236/18, to wykładni tej, co jasne, nie można również rozpatrywać w kontekście oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

O oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie przekonywały także pozostałe wywody wniosku, dotyczące naruszeń prawa procesowego. Skarżąca nie wyjaśniła, z jakich przyczyn nieodniesienie się przez Sąd Okręgowy do jednego z zarzutów apelacji i – w ocenie skarżącej – zbyt ograniczone odniesienie się do innego

zarzutu apelacji, miałoby przesądzać o tym, że wydany w sprawie wyrok jest dotknięty elementarną wadliwością, widoczną już na pierwszy rzut oka, co stanowi założenie przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ pkt 4 k.p.c. (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52, z dnia 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156, i z dnia 15 czerwca 2018 r., III CSK 38/18, niepubl.). W okolicznościach sprawy Sąd Okręgowy ustalił fakty niezbędne do oceny, czy skarżąca dochowała terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku i na tej podstawie ocenił, odnosząc się do daty podjęcia przez przedstawiciela skarżącej kontaktu z notariuszem, że kontakt ten był rażąco spóźniony w zestawieniu z wymaganiem niezwłocznego działania, wynikającym z powołanej wcześniej judykatury.

Sąd ustalił także, iż strona skarżąca nie próbowała w żaden sposób wyjaśnić przyczyn zaniechania podjęcia stosownych działań wcześniej. Twierdzenia tłumaczące tę zwłokę nie zostały sformułowane również w skardze kasacyjnej. Argumentacja na rzecz przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zdawała się natomiast bazować na założeniu, że 6 miesięczny termin do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku przez małoletnią rozpoczął swój bieg *ex novo*, z chwilą uprawomocnienia się postanowienia sądu opiekuńczego o zezwoleniu na złożenie tego oświadczenia przez przedstawiciela ustawowego, a tym samym przedstawiciel ustawowy małoletniej podjął kontakt z notariuszem przed upływem ustawowego terminu. Stanowisko takie było jednak wadliwe, o czym była mowa wcześniej.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw